Tadqiqot.uz

ANJUMAN | КОНФЕРЕНЦИЯ | CONFERENCES

O'ZBEKISTONDA MILLIY TADQIQOTLAR:

DAVRIY ANJUMAN

DAVRIYLIGI: 2018 | 2022

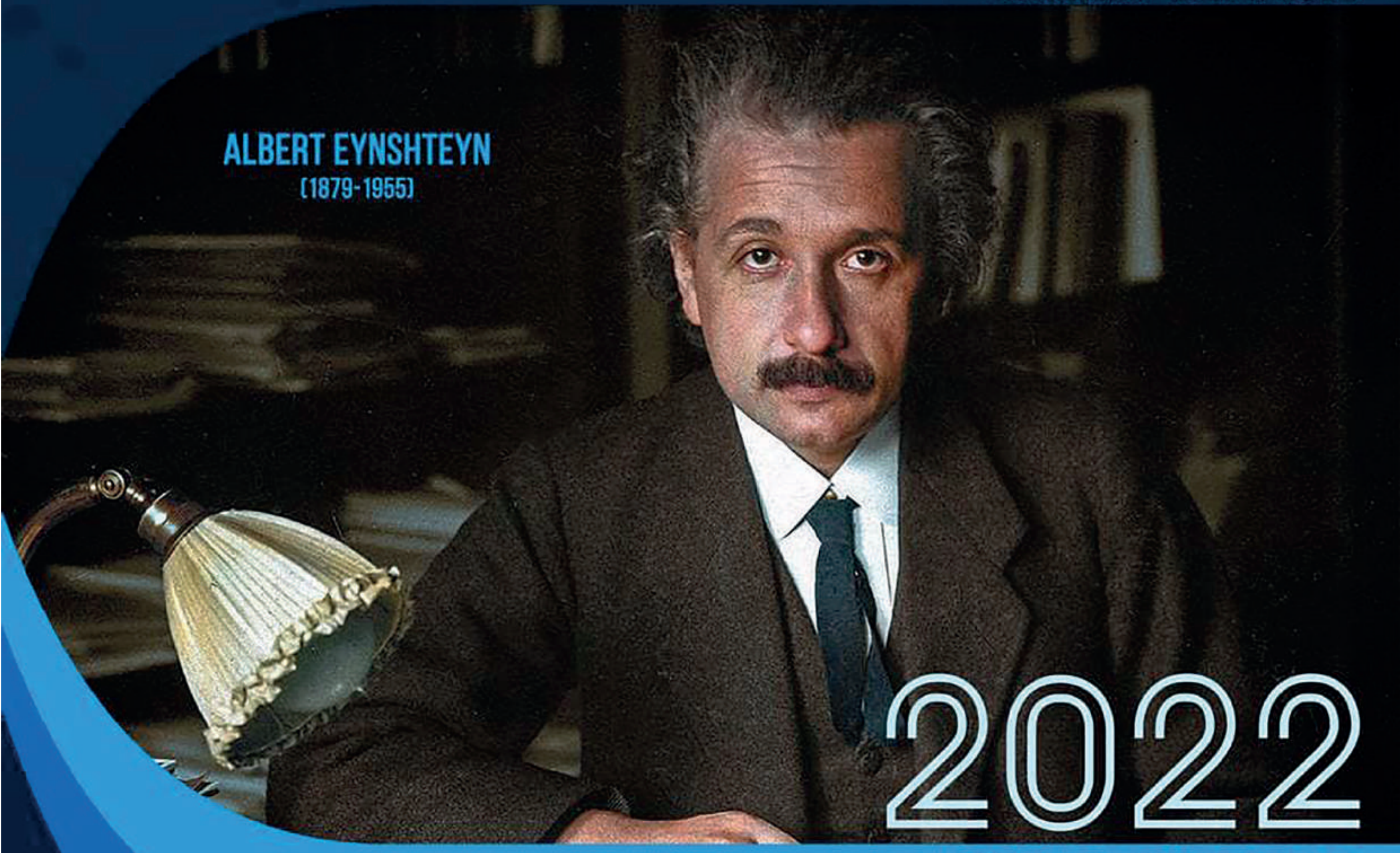

ALBERT EYNSHTEYN
(1879-1955)

2022

YANVAR

№36

CONFERENCES.UZ

Toshkent shahar, Amir Temur ko'chasi, pr.1, 2-uy.

+998 97 420 88 81
+998 94 404 00 00

www.taqiqot.uz
www.conferences.uz

ЎЗБЕКИСТОНДА МИЛЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 15-ҚИСМ

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ УЗБЕКИСТАНА: СЕРИЯ КОНФЕРЕНЦИЙ: ЧАСТЬ-15

NATIONAL RESEARCHES OF UZBEKISTAN: CONFERENCES SERIES: PART-15

ТОШКЕНТ-2022

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Ўзбекистонда миллий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” [Тошкент; 2022]

“Ўзбекистонда миллий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” мавзусидаги республика 36-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 январь 2022 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2022. - 10 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши
Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фарғона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидаги изланишлар
Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви
Доцент Шакирова Шохида Юсуповна (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети)

6.Журналистика
Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт
PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт
Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш
Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн
Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт
Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари
Доцент Сохадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика
Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария
Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари
Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар
Phd доцент Қаххоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География
Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси
© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МУСИҚА ВА ҲАЁТ

1. Agzamova Umida Tuxtamurotovna
BESHTA MUHIM TASHABBUS VA MUSIQA MADANIYATI 7
2. Yangibayev Sanjarbek Madiyarovich
MAKTABDAN TASHQARI MUSIQA TA'LIMI NOAN'ANAVIY USULDA TASHKIL ETISH 9

МУСИҚА ВА ҲАЁТ

BESHTA MUHIM TASHABBUS VA MUSIQA MADANIYATI

Agzamova Umida Tuxtamurotovna
Toshkent shahri Chilonzor tumani
182 -maktab Musiqa madaniyati fani o‘qituvchisi
+998909154435

ANNOTATSIYA: Yoshlarga bilim berishda Musiqa madaniyati fanining ahamiyati katta. Beshta muhim tashabbus dasturi doirasida yoshlarning bo‘sh vaqtini sermazmun o‘tkazish, ma’naviy barkamol etib tarbiyalash maqsadida birinchi tashabbus yoshlarning musiqa, rassomlik, adabiyot, teatr va san’atning boshqa turlariga qiziqishlarini oshirishga, iste’dodini yuzaga chiqarishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada birinchi tashabbusni amalga oshirishda musiqa madaniyati fanining ahamiyati haqida o‘z fikrlarimizni bayon etmoqchimiz

Kalit so‘zlar: beshta muhim tashabbus, musiqa, badiiy did, ijodiy mahorat.

Umumta’lim maktablarida musiqa madaniyati fanini o‘q‘itishdan ko‘zlangan asosiy maqsad o‘quvchilarning ma’naviy, badiiy va axloqiy madaniyatini, milliy g‘urur hamda vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirish, tafakkurini kengaytirish, bolalardagi ijodiy mahorat, nafosat va badiiy didni o‘stirish hamda tashabbuskorlikni tarbiyalashdan iboratdir.

Bu xususda buyuk mutaffakkir shoir A.Navoiy o‘z asarlarida musiqa tarbiyasining qirralarini chuqur o‘rganib, shunday deydi: “Musiqa jamiyat hayotining muhim negizidir. Faqat musiqagina odamning qalbiga tiniqlik, mutanosiblik va o‘z-o‘zidan qanot tuyg‘usini olib kiradi va uni baxtiyor qiladi”.

Musiqa tinglash badiiy ta’limning muhim vositalaridan biri bo‘lib, u darsning barcha faoliyat turlarini bajarish jarayonida amalga oshiriladi. Tinglash bolalarda hayotni, borliqni anglash va bilish qobiliyatini rivojlantiradi. Bunda musiqa tili, ifoda vositalari, janr va shakllarini o‘rganish muhimdir. U musiqani badiiy-g‘oyaviy jihatdan to‘g‘ri idrok etib, estetik zavqlanishga imkon beradi. Tinglash qoidalari sinfda jimlikni ta’minlab, o‘quvchilarni musiqani diqqat-e’tibor bilan eshitishga o‘rgatib, onglilik va faollikni rivojlantiradi hamda musiqa madaniyatini shakllantiradi.

Yoshlarning ma’naviy barkamol, ilmli, ijodkor va o‘z mustaqil fikriga ega bo‘lishi yurtimiz kelajagi uchun muhim. Bu yo‘lda davlat siyosati doirasida bir qancha ezgu ishlar amalga oshirilmoqda. Bulardan biri beshta muhim tashabbus dasturidir. Mamlakatimizda yosh avlodni ma’naviy barkamol inson etib tarbiyalash, bo‘sh vaqtini mazmunli o‘tkazishni tashkil etish, ularning san’at, sport, axborot texnologiyalari, kitob o‘qishga qiziqishini oshirish bo‘yicha beshta muhim tashabbus doirasida amalga oshirilayotgan ishlar katta ahamiyatga ega.

5 ta muhim tashabbusni g‘oyasi qo‘yidagicha akslanadi.

Birinchi tashabbus yoshlarning musiqa, rassomlik, adabiyot, teatr va san’atning boshqa turlariga qiziqishlarini oshirishga, iste’dodini yuzaga chiqarishga xizmat qiladi.

Ikkinchi tashabbus yoshlarni jismoniy chiniqtirish, ularning sport sohasida qobiliyatini namoyon qilishlari uchun zarur sharoitlar yaratishga yo‘naltirilgan.

Uchinchi tashabbus aholi va yoshlar o‘rtasida kompyuter texnologiyalari va internetdan samarali foydalanishni tashkil etishga qaratilgan.

To‘rtinchi tashabbus yoshlar ma’naviyatini yuksaltirish, ular o‘rtasida kitobxonlikni keng targ‘ib qilish bo‘yicha tizimli ishlarni tashkil etishga yo‘naltirilgan.

Beshinchi tashabbus xotin-qizlarni ish bilan ta’minlash masalalarini nazarda tutadi.

Dastlab birinchi tashabbus bo‘yicha madaniyat, adabiyot, san’atga qiziquvchan yoshlar o‘z iqtidorlarini namoyish etish uchun bir qancha tadbirlar bo‘lib o‘tmoqda. Taniqli san’atkor va iste’dodli ijodkorlarni tumanlardagi madaniy ishlarga ko‘makchi sifatida biriktirish yaxshi natija

berayotganini inobatga olib, bu tajribani butun mamlakatga yoyish bo‘yicha ko‘rsatmalar berildi. Unga muvofiq, taniqli artistlar tuman va shaharlarga ijodiy maslahatchi sifatida biriktirilib, o‘sha joylarda madaniyat va san’atni rivojlantirishga mas’ul bo‘ladi, tuman va shaharlar hokimlari esa ushbu ishlarga moddiy va tashkiliy jihatdan yordam berib kelmoqda.

Musiqa va san’at sohasida oliy ma’lumotli kadrlarni ko‘paytirish masalasiga ham e’tibor qaratildi.

Shu borada bolalar bog‘chalari, maktab, litsey, OTMlarida ham ko‘pgina tadbirlar bo‘lib o‘tmoqdaki, barchasi yoshlarning foydasi uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Al Forobiy fikricha: “Musiqa - nodir san’at, ezgulikka yetaklovchi kuchdir”. Donishmand xalqimiz azaldan kuy va qo‘shiqni bola qalbiga tez yo‘l topa olishi, uning ruhiyatga ijobiy ta’sir ko‘rsatishi, yaxshi xulq va odob, mehr oqibat, sabr-toqat, kattalarga hurmat fazilatlarini musiqa orqali tarkib topishini anglab yetgan. Oilada farzandni qo‘shiq aytishga, soz chalishga o‘rgatish ota-ona orzusi hisoblangan. Bola musiqa bilan ona allasi orqali tanishib, musiqadan umrbod ozuqa oladi. Chunki bola hali yurishni, so‘zlashni bilmay turib, musiqani eshitib, turli qo‘l harakatlari bilan musiqaga munosabatini bildiradi. Shuning uchun azaldan har bir oilada musiqa cholg‘u asboblaridan dutor, doira, rubob saqlash urf-odat bo‘lib qolgan. Musiqadan ozuqa olish uchun esa, inson sof qalb egasi, yuksak ma’naviyatli, go‘zallikni his eta oladigan inson bo‘lishi kerak.

Xulosa qilib aytishim mumkinki, bu tashabbuskorlikning samarasi juda yaxshi ko‘rinmoqda. O‘z mutaxassiligim doirasida yoshlar hayotini yaxshilashda, bilim doirasini kengaytirishda hamda ma’naviy dunyoqarashini o‘stirishda, did va nafosat tushunchalarini anglashda musiqa madaniyatining roli juda katta ekanligini yana bir bor ta’kidlashim mumkin. Yoshlarimizning ma’naviy immunitetini kuchaytirish, bo‘sh vaqtini mazmunli o‘tkazish maqsadida ularni madaniyat, san’at, jismoniy tarbiya va sportga keng jalb etish, yoshlarda axborot texnologiyalaridan foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirish, yurtimiz yoshlari o‘rtasida kitobxonlikni targ‘ib qilish, xotin-qizlar bandligini oshirish masalalariga urg‘u berilganligi hayotimiz farovonligi yo‘lida qilingan eng katta ezgu ishdir.

Adabiyotlar:

1. Erkin va farovon hayot. Sh.M.Mirziyoyev
2. Sharipova M va boshq. Musiqa o‘qitish nazariyasi metodikasi va maktab repertuari. T.2014

MAKTABDAN TASHQARI MUSIQA TA’LIMI NOAN’ANAVIY USULDA TASHKIL ETISH

Yangibayev Sanjarbek Madiyarovich
Shovot tumani 38-son maktab o‘qituvchisi
Telefon: +998 (93) 287 41 14
yangibayevsanjarbek_4114@inbox.uz

Annotatsiya: Ushbu maqola maktablarda musiqa darslarini o’tishda ko’proq maktabdan tashqari musiqa ta’limni yo’lga qo’yish haqida.
Kalir so’zi: Kompozitorlar, derijyorlar, rejiseyorlar, baletmeystrlar, xor, orkestrlar, raqs, cholg’u dastalari.

Musiqa san’atining barkamol namunalari bilan o’quvchilarni tanishtirib borish ularning goyaviy-ahloqiy tarbiyasida katta axamiyatga ega. Buning uchun faqat maktabda berilayotgan dars soatlarining o’zi etmaydi. Bu esa maktabdan tashqari musiqa targibotini va ta’limni taqozo qiladi. Bundan ta’lim va tarbiyaning bizda kuchli omillari mavjud. Bular radio va teleko’rsatuvlardir. Bu eshittirishlar va ko’rsatuvlarga taniqli yozuvchilar, kompozitorlar, derijyorlar, rejiseyorlar, baletmeystrlar va xor orkestrlar taklif qilinishi, ularga chuqur mazmun baxsh etmoqda. Mazkur ijrochilar: ovoz va cholgu ijrosining ustalarining chiqishlari xam o’quvchilar dilida xavas va zavq uygotadi. Radio va teleko’rsatuvlarda berilayotgan: «Bolalar musiqali radio jurnali», «Ouvnoq qo’shiqlar», «Musiqa dukoni», «musiqa javoni», «Birgalikda kuylaymiz» kabi eshittirish va ko’rsatuvlar navqiron shinavandalarning sevimli sirtqi darslari bo’lib kelmoqda. Ayniqsa maktabdan tashqari musiqiy ta’lim, tarbiya ishlariga maktab o’quvchilarining o’zini aralashtirish muxim axamiyat kasb etadi. Ular radio va teleko’rsatuvlarga chiqishda katta ma’suliyat xis qiladilar, tayyorgarlik jarayonida bolalar ruxiy, ma’naviy dunyosida ulkan musiqiy tushuncha va bilimlar jamgariladi. Yaxshi tayyorlangan bolalar xor va ashula, raqs va –cholg’u dastalarining xavo mavjlariga chiqishi, ularni million-million o’z sinfdoshlari bilan musiqa tilida muloqot qilishi imkonini bermoqda. Bir suz bilan aytganda radio va teleko’rsatuv millionlar sinfxonasidir.

Maktablarda xar oyda bir kun «madaniyat kuni» deb e’lon qilinib o’sha kun boshqa darslar o’tkazilmasligi kerak. Bolalar maktabga bayramona kiyinib kelishi. O’qituvchilari bilan teatrlarga borishga tayyorlanishlari zarur.

Madaniyat muassasalari, o’quvchi tomoshabinlarning o’ziga xosligini xisobga olib, tomosha va ijroning shularga mos shakllarini topishi zarur. Buning uchun quyidagi vazifalarni uddalashga xarakat qilmoq, kerak.

1.Musiqiy-badiiy tarbiya yo’riqlaridan kelib chiqib foydali madaniy tadbirlar tematikasini ishlab chiqish.

2.Tematik-kontsert dasturlarini to’zish. Bunda o’quvchilar yoshi xususiyatlarini xamda xar bir yosh guruxlarning musiqiy savodxonlik xususiyatlarini xisobga olish zarur.

3.Ijro oldidan beriladigan to’lik suxbat va tushuntirish usullarini ishlab chiqish. O’quvchilarga mo’uljallangan tematik kontsert dasturda, uning tarkiban xar-xil bo’lishiga e’tibor berish kerak. Bir xillik o’quvchilarni toliqtirib quyadi. Tematik kontsert rang-barang, engil kuy-qo’shiqdar ham murakkab, kuy-qo’shiqlar ham aralash bo’lishi kerak:

Shunday bo’lganda o’quvchilar ijro qilinayotgan kuy va qo’shiqlarni xam. ijrochilar maxoratini xam bir-biriga taqqoslab boradi. Ularning musiqani badiiy taxlil qilish idroki faollashadi. O’quvchilar bilan «Kompozitor-ijrochi-tomoshabin», Kompozitor-drijyor-ijrochi-tomoshabin»kabi uchrashuvli suxbatlar va kontsertlar o’tkazish ayniqsa foydalidir.

Bunday kontsertlardagi jonli muloqot ularning qalbiga o’chmas chug soladi. Boshlanrich sinf o’quvchilari bilan bo’ladigan teatr uchrashuvlarini ayniqsa maroqli o’tkazish kerak. Buning uchun jiddiy tayyorgarlik zarur. Ijro qilinadigan asarlar ularning bola qalbiga etib boradigan, tushunarli va shu bilan birga ularning didini bir qadar ko’taradigan bo’lishi kerak.

Bolalar bilan «Ertaklar musiqada», «Yil fasllari musiqada» kabi suxbatli kontsertlar o’tkazish ularning tasavvur dunyosini yanada boyitadi, ular badiyat olami mushtarak ekanligini elas-elas anglay boshlaydilar.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1.Abduqudusov O. “O‘quv muassasalarida ta’lim va tarbiya jarayonining samaradorligini oshirish muammolari “-T.,” O‘qituvchi” 2017

2.R.Safarova, M.G‘Ulomov, M.Inoyatova Savod o‘rgatish darslari. «Tafakkur» nashriyoti Toshkent-2012

ЎЗБЕКИСТОНДА МИЛЛИЙ ТАДКИКОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 1-ҚИСМ

(15-қисм)

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.01.2022

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000